

Sprooch, Medezinn a Spidol

Eng ganz einfach Fro: Kënnt dir iech virstellen, datt een an Däitschland, Frankräich, England als Däitsch, Fransous, Englänner giff an d'Spidol kommen, wou dann d'Dokteren, d'Paramedezinner (Infirmieren) an och nach d'Zëmmerpersonal weder Däitsch-Franséisch-Englesch genge verstoen nach schwätzen. Sot emol engem dat an deene Länner; da laachen déi vu Metz bis op Marseille, vun Tréier op Leipzig a vun Dover bis iwwer de Loch Ness eraus!

Sot dir engem aus deene Länner, datt et hei Dausende vu Patienten, Honnerte vun Dokteren an anerem Spidolpersonal gëtt, wou keen deen anere versteet, oder – wat jo hei doutgeféierlech ka ginn! – falsch matkritt ... da wäerten d'Leit, wéi en Duracell-Ouschterhues, do net fäerdeg mat Kappreesele* ginn. Et ass ower nun emol sou, a bei äis keng Saach vun Eenzelfäll, wéi alt emol am Ausland an enger Vakanz; et dréint sech zu Lëtzebuerg leider ëm strikt „Normalitéit“!

Wuel verstan: Et geet bei deesen Iwwerleeungen absolut net ëm d'Fach-Dichtegkeet vu Personal, mä ëm en Zoustand, fir dee soss enzwousch kee Wieder féinnt. **Schilda schéngt hei vill méi no wéi mir mengen!** Ob een hannert enger Théik „en français s'il vous plaît“ freet (wou och den Toun nach d'Musek mécht), oder een äis eng „franséisch“ Pizza zervéiert, doriwwer kann ee laang a breet / fein a verstänneg diskutieren, an et ass e Fall fir sech. **Am Fall vu Medezinn a Spideeler hält de „Spaass“ ower op.**

Hei sinn déi kompetent Leit a Gremien aus der Politik an de Chef-Etagen drun. Wéi? Dat léisst sech net an e puer Zeile schreiwen, wann iwwerhaupt; **et geet och net mat e puer „Sätzungen“ oder en etlechen TV-Emissiönercher duer ...** an dann huet et sech erëm fir eng Zäitchen, gelldir. **„Hier geht's jedoch ans Eingemachte“**, giff ee kënnen op Däitsch soen... ower och an deem Fall misst een emol d'Glas opmaachen! **„Eis Sprooch um medezinnesche Plang“, dat misst (mat Kultur an Educatioun) onbedéngt en eegenen Deel an der Administratioun vum Gesondheitsministère sinn/ginn!** Wéi? Mat wat a mat wem? Doriwwer muss déi nächst Regierung sech an hirem Koalitiounspäckelchen eens maachen ... et ass natierlech zimlech „speziell“ ... mä eis Sproochsituatioun ass nun emol, op all Manéier, eng speziifesch. Mat all hire Vir- ower och plazeweisen Nodeeler.

Mir sollen **dee Problem net vun deenen aus denken, fir déi d'Franséisch souwisou vun hirer „Bildung“ oder hirem Émkrees hier kee Krämpes kascht.** Wien ower no der Primär-/Grondschoul keng Relatioun méi mam Franséischen hat, dee muss „passen“, an da schwätzt e francophoné Spidolmënsch mat enger Mauer. Katastrophal ass dat besonnesch och bei de ganz ale Leit aus den drësseger Joeren, fir déi **d'Franséisch en déiwe Pëtz* mat engem Kropemann*** ass. Loosst mer emol drun denken, datt e sëllege Patiente beim Dokter an am Spidol souwisou och nach extra zabeleeg-nervös sinn an d'Wieder net méi direkt richteg erëmfannen oder verstin. Dat ass net nëmme schued; dat léisst sech net einfach nëmme bedauern... **dat ka riichteeweck katastrofal ausgoen ...** a mir wëssen natierlech net, wéivill mol et ewell sou gaang wäert sinn.

Praktesch wier alt emol **direkt eppes ze maachen:** An eisem INL, der Sproocheschoul kënnst een direkt zentral **Extraklasse fir d'Lëtzebuergesch um medezinnesche Gebitt ariichten;** dofir giff speziell „Sproochmaterial“ gebraucht ... dat iwwers zënter méi laang prett läit. Mir sinn do, fir eng Hand mat unzepaken.

GENERALVERSAMMLUNG vun der AL
Samschdes, de 14. Abrëll 2018, um 15.00 Auer
an den neie Raim zu Izeg
20, Conter-Strooss („am Klouschter“)

Zevill Franséisch?

Dat héiert een ëmmer erëm* vu **Leit... deenen hirt Franséisch aus deiser oder deer Ursach éischer „Aarmeileitskascht*“ ass;** et kënnst een och bal* mengen, just déi giffe **keen „Tatort“ verpassen, an iwwerhaupt zu 90 % däitschsproocheg TV kucken,** déi laanscht TF1-2-3-4-5 an sech och laanscht déi sëllege belsch Programmen zappe wéi „der Däiwel laanscht d'Wäiwaasser“. Vun enger franséischer Zeitung keng Spur; e franséisch Buch ... a wouhier! Da gëtt et nun emol einfach... zevill Franséisch!

Déiselwecht „francophob“ Leidercher schéngen ower näischt dogéint ze hunn, wann aus engem „Cortège“ dann en „Émzuch“, aus enger Daachlicht eng „Luck“, aus der Televisioun e „Fernseh“ an iwwer dem Haus en „Daachstull“ dem „Gespäer“ säi Lëtzebuergesch „botzt*“; wann aus engem Club eng „Vereenegung“ gëtt a Biller nëmme „verëffentlecht“, aplaz och alt emol vläicht „publizéiert“ ze ginn ... wat jo „international“ an net nëmme „Franséisch“ ass! Dausendfach Däitsch, dat un eiser Sprooch schrupp* a këppt*... do ass d'Franséisch dach en Herrgottskand dogéint! **Iwwerseng kann een ower op déi eng wéi déi aner Manéier dees „Gudden“ zevill maachen.**

vum Lex Roth

Ewell* dru geduecht?

Grimmelt* emol driwwer no, wat **eng „Schank*“ an anere vun eise bekannte Sproochen** heescht. Do fanne mir am Däitschen de „Knochen“, am Franséischen, Italiéneschen a Portugisesche den „os, osso“, am Engleschen de „bone“. Just am Däitschen hu mir zwar de „Schinken“ ... mä dat ass bei äis nun emol (wéi am Engleschen) eng „Ham“. Gelungen*, gelldir ... ower mir sinn do op **eis Manéier am lëtzebuergesche Branding-Eckelchen.**

Iwwerleet an dësem Streech vläicht och, wéi et an anere Sproocher mat deem ass, **wat dacks* bei äis „Knorpel“** vernannt gëtt, ower „Kruppschank*“ heescht ... ower dann nawell* gär vun deenen, déi eis Sprooch schlecht kennen, als „al“ dohinner geplättelt* gëtt; dat nom Moto: **Meng Mamm huet ni esou gesot; dat hunn ech nach ni héieren...** dat ass jo ower kee Bewäis dofir, datt d'Lëtzebuergesch „aarm“ wier an „nëmme en Dialekt“. *De la foutaise*, giff de Fransous soen, well een och bei hinnen zéngtausende Wieder aus dem Larousse net op all Stroosseneck begéint ... an och net jidfer* Mammi se gebraucht oder esouguer kennt! Net vergiessen, datt et an all Sprooch an hirem Gebrauch och eppes gëtt, wat „Niveau“ heescht ☺ (Klatzkäpp* solle roueg „Niwo“ schreiwen).

Fir e gouerege* Gakert* hu mir dann och alt nach e „Schankerabbeler“ gesot; e Sklett war e „Schankemännchen“. Hat een **eng kleng Freiesch, dann huet et geheescht, hien hätt eng „Schank“.** Aremt Lëtzebuergesch, gelldir ... dajee alt.

E „SRINGBREAK“

Abeejo! **Ass dat dann naaischt?** Et ass esouguer nach manner! Well déi allermeescht Leit kënnen hei näischt domat ufänken. Et erënnert een un de Witz, wou e Jong bei Sätz mat „wahrscheinlich“ gesot huet, seng Bonni giff mat der „TIMES“ ënnert dem Aarm duerch de Gaart goen; *wahrscheinlech* geng se op d'Dëppchen ... well si kënnst keen Englesch ☺.

Mä dat ass jo och net „modern“, gelldir. Op Franséisch huet een alt nach liicht verstan, datt et sech bei deer „FOIRE“ giff ëm d'Fréijoersfoire dréinen... ower „spring“ a „break“, a wann dir net git! „Foire“ kënnst iwwers eeriicht aus dem Laténgeschen? Dat *springbreak* ass grad esou „vermengt“ wéi et mat **by Müller, by Weber, by Linster, by Goedert, since** anno Tubak gemaach gëtt... an et ass esou looogesch, neder, *to buy by*, aplaz* bei engem ze kafen. **Wat soll dat „kosmetesch“ Englesch?** Weltoffenheet? Dat hunn eis Knippercher*, eise Wäin, eis Ham, d'Wäinzossiss* an eise Béier ni gebraucht. Knouterknadder ☺.

Geet et dann elo duer*?

Esou gelungen et iech schéngt: **Déi Fro versteet zu Hamburg keen!** An dann: An alle Sproocher gëtt et **krapp(schasseg)* Wiedercher**, déi hinnen e bestëmmte Charakter ginn. Och an eiser. Huelst dach emol **dat Wiertchen „duer“.** **Dat fanne mir an enger ganzer Rëtsch Zesummesetzungen:** *duer-maachen*/-haen*/-fueren*/-goen* ...* ower dir sidd dolaanscht*, wann dir mengt, dat kënnst een dann eeriicht* esou mat „dar-“ op Däitsch eriwersetzen, well „*darmachen / darhauen / darfahren / dargehen*“, nixda!

Am Franséische kréie mir et dann iwwergendwéi mat deem **Y** zedinn, deen sech do op e sëllege Plazen erabrätscht*.

Et bréngt net watderdäiwel* vill, wann een „de Leit“ ëmmer nees mat spezielle linguistesche Fachausdréck an den Ouere läit (Präpositioun, Adverb, désinence, complément, Appositioun ...). E puer **Beispiller bréngt méi (a vill méi liicht) wéi sprock* grammatesch Regelereien;** z. B. wann een engem wëllt auserneendin*, datt ee fir „**OP** Paräis/ Bréissel/ Berlin“ fortzefueren net „part à Paris/Bruxelles/Berlin mä **POUR** Paris/Bruxelles/Berlin fortfiert, ower (einfach) VA à Paris fiert. Wann een dat a praktesch Sätz erabaut, da gëtt et ganz séier behal: *Je pars pour Paris, et quand j'y suis, je pars à/de Paris pour Lyon; je vais à Paris et puis je vais à Lyon* ... deer Sätz e puer als „Stuel“, an da sätzt et! Fir e Lëtzebuergesch ass et einfach: Mir fueren OP Paräis a VUN DO OP Lyon. Am Däitschen an Engleschen hu mir NACH/TO resp. VON/NACH – FROM/TO. Schwéier ... neen, Beispiller!

An der „Umooss*“?

An der Zäit guff et a jidfer* Uertschaft Schneideren; haut nach vläicht just dem Numm no. Dacks waren do dann och Fraen, déi „geschneider“ hunn; knapps „Schneideschen“, mä „Néi(d)eschen“. Alleguer hunn se „gebitzt*“ ... mä et fällt äis hei knapps op, datt dat „Bitzen“ nun emol EISES ass, gelldir.

Wien sech eppes bitze gelooss huet, gong dann och an „d'Umooss“ ... déi et iwwerseng am Däitschen esou alt erëm net gëtt, och wa mir dat dacks „mengen“ ... a wie „mengt“ ... An der „Umooss“ waren déi nei Kleeder dann emol d'éischt „gefooscht*“ ... wat jo zwar franséisch ausgesäit, ower gottweess näischt mat „*fau-cher*“ ze dinn huet. Alt erëm* **deer gelungener* „Verdruddeleieren*“ eng, wou d'Lëtzebuergesch sech laanscht* aner Sproocher reift ...** mä typesch fir eis Sprooch. Iwwerleet dann, wat „umoossen/fooschen“ am Däitschen oder Franséischen heescht. Dir wäert iech wonneren. (* Wuert oder Gebrauch = EISES)